

**«Строиль академик архитектуры А. Н. Бекетовъ» (Ювілей будівлі
головного корпусу Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка)**

У 2016 році виповнилося 100 років історичній будівлі Харківського Комерційного інституту – зараз це головний корпус Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. ХНТУСГ імені Петра Василенка – відомий навчальний заклад України, який має давню історію, свято береже свої традиції. Створений у 1930 році, університет підготував десятки тисяч фахівців для народного господарства як своєї країни, так і для майже шістдесяти країн світу. У 2004 році університет одержав статус національного і йому було присвоєно ім'я видатного вченого в галузі землеробської механіки Петра Мефодійовича Василенка.

Університет розміщується в кількох корпусах (кожний навчально-науковий інститут займає окрему будівлю: ННІ технотроніки і систем менеджменту – пр. Московський, 45; ННІ переробних і харчових виробництв – вул. Мироносицька, 92; ННІ технічного сервісу – пр. Московський, 45; ННІ енергетики та комп'ютерних технологій – вул. Енгельса, 19; ННІ бізнесу і менеджменту – вул. Алчевських (Артема), 44).

Два навчальні корпуси університету – по вул. Алчевських (Артема), 44, та вул. Мироносицькій, 92 збудовані по проекту академіка архітектури О. М. Бекетова. Олексій Миколайович Бекетов (19.02 (3.03) 1862, м. Харків – 23.11.1941, там же) – архітектор і педагог, академік Петербурзької академії мистецтв (1894), професор (1898), член-кореспондент Петербурзького товариства архітекторів (1903), доктор і академік архітектури СРСР (1939), заслужений діяч мистецтв УРСР (1941). Закінчив Академію мистецтв у Петербурзі з великою золотою медаллю та званням класного художника I ст. (1888). У Харкові створив приватне проектне бюро. Викладав в Харківському технологічному інституті (1898-1931), художньому училищі, інженерно-будівельному та інженерів комунального господарства інститутах (1931-1941).

Олексій Миколайович Бекетов сформував архітектурний облік м. Харкова, переважно його центральної частини. За його проектами у м. Харкові побудовано понад 40 громадських та жилих будівель,

більшість з яких стали визначальними під час комплексної забудівлі міста. Вони одержали статус пам'ятників архітектури кінця XIX – першої половини XX ст.

О. М. Бекетов був членом правління Союзу архітекторів СРСР та УРСР, членом редколегії першого в Україні архітектурного альманаху «Зодчество» (1928). Його ім'ям названа станція метрополітену у Харкові, в Харківській академії міського господарства створено музей та аудиторія його імені, на його могилі в Харкові встановлено пам'ятник (1946), в приміщенні Будинку вчених встановлено бюст, бюст встановлено в Академії міського господарства. На будинку №37 по вулиці Дарвіна, де він жив, відкрито меморіальну дошку. 23 серпня 2007 р. йому було встановлено пам'ятник на вул. Сумській біля Харківської національної академії будівництва та архітектури. За наказом міністерства освіти і науки України Харківському національному університету міського господарства (ХІІКС, в 1930-ті роки О. М. Бекетов тут займався викладацькою роботою) у 2013 р. присвоєно ім'я О. М. Бекетова. Майже 60 будівель за його проектами побудовані в інших містах: Сімферополі, Алушті, Києві, Донецьку, Катеринославі, Баку, Ростові-на-Дону, Белгороді, Новочеркаську та ін.

О. М. Бекетов виховав ціле покоління молодих радянських архітекторів.

Архітектурний архів Олексія Миколайовича Бекетові зберігається у фондах Центрального державного науково-технічного архіву України (м. Харків), з яким виставково-музейний центр ХНТУСГ імені Петра Василенка підтримує тісні творчі стосунки.

Корпус по вул. Алчевських, 44 має багате історичне минуле. Виникнення вулиці, на якій споруджувалася будівля для Харківського Комерційного інституту (тоді ще Вищі комерційні курси Харківського купецького товариства), відноситься до другої половини XIX ст. В цей час вона мала назву Старокладовищенська, а потім Кладовищенська. Після відкриття на ній жіночого єпархіального училища вулиця стала називатися Єпархіальною. У 1914-1916 роках на розі вулиць Єпархіальної (пізніше вул. Артема, зараз вул. Алчевських) та Басейної (пізніше вул. Петровського, зараз вул. Ярослава Мудрого) по проекту архітектора О. М. Бекетова було споруджено будівлю Комерційного інституту. З 1978 року в цьому приміщенні знаходиться головний корпус Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка.

Документи відносно будівництва Харківського Комерційного інституту знаходяться в юридичному підпорядкуванні Центрального науково-технічного архіву України.

Будівництво Харківського Комерційного інституту, незважаючи на те, що країна перебувала в стані світової війни, було успішно завершено восени 1916 р. І в нього переїхав та почав працювати Харківський Комерційний інститут у відповідності з новими нормативними документами.

У 1918-1919 роках у Харківському Комерційному інституті навчався Семен Кузнець, майбутній Лауреат Нобелівської премії з економіки (1971 рік). 29 квітня 2011 року на базі Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка відбулися урочисті заходи, присвячені 110-й річниці з дня народження лауреата Нобелівської премії з економіки 1971 року Саймона Кузнеця, нашого земляка, який є одним із трьох представників Слобожанщини, що одержав як вчений найвищу нагороду. Він є одним із засновників емпіричної економіки та кількісної економічної історії. Ініціативна група у складі проф., д.г.н. Московкіна В. М., доц., к.і.н. Божко Л. Д., директора Центру краєзнавства к.і.н. Куделко С. М., к.е.н. Ковриги О. В., к.і.н. Михайличенко Д. Ю., доц., к.і.н. Москальової Н. П. та Воловик Л. Ф. провела значну роботу по організації заходу, збору матеріалів як про Кузнеця С., так і про комерційний інститут. Під час урочистих заходів було відкрито меморіальну дошку на історичній будівлі Харківського комерційного інституту, проведено наукову конференцію та круглий стіл, на яких було розглянуто творчу спадщину Лауреата Нобелівської премії С. Кузнеця, обговорено сучасні проблеми розвитку світової економічної системи та перспективи формування нових об'єктів дослідження та управління. Була представлена виставка документів, яка характеризувала епоху початку ХХ ст. та розвиток м. Харкова в цей час, виставка документів Центрального державного науково-технічного архіву України щодо будівництва корпусу Харківського комерційного інституту. Були представлені юридичні документи комерційного інституту, зокрема проект Статуту навчального закладу.

Харківський Комерційний інститут у 1920 р. був об'єднаний з юридичним факультетом університету і став інститутом народного господарства; він був переведений в інше приміщення. З 1920 р. в будинку почала працювати Українська центральна партійна школа (Вища партійна школа при ЦК КП(б)У) із дворічним терміном навчання, яка у 1922 р. була реорганізована у Комуністичний університет імені Артема – перший в Україні вищий партійний

навчальний заклад, який готував кадри керівних партійних, державних (радянських), профспілкових працівників (термін навчання – три роки, з 1927 р. – чотири). У 1932 р. комуністичний університет був реорганізований у Вищу комуністичну сільськогосподарську школу, яка вела підготовку партійних організаторів для сільського господарства.

З січня 1941 р. навчальний корпус було передано Харківському сільськогосподарському інституту, якому у 1946 р. було присвоєно ім'я видатного вченого-грунтознавця Василя Васильовича Докучаєва. У січні 1966 р. перед цією будівлею (головним корпусом ХСГІ) було відкрито пам'ятник цьому видатному російському та українському вченому. Рішенням виконавчого комітету Харківської обласної ради депутатів трудящих від 25 січня 1972 року (№61) будівлю по вул. Артема, 44 було взято на державний облік (внесено до переліку пам'яток історії м. Харкова).

Впродовж 1960-1970-х років на базі інститутського науково-дослідного господарства «Комуніст» було побудовано науково-навчально-виробничий комплекс ХСГІ інституту, гуртожитки для студентів, житлові будинки для викладачів та працівників інституту. Починаючи з 1978 р. приймальна комісія інституту та і сам інститут повністю переїхав на нове місце дислокації, де працює і зараз.

З 1977 р. будівля по вул. Артема, 44 була передана Харківському інституту механізації та електрифікації сільського господарства. Разом з будівлею нам було передано і архітектурно-будівельний факультет с.г.інституту, що розміщувався в цій будівлі. Поступово керівництво інституту механізації та електрифікації сільського господарства, що розміщувалося на пр. Московський, 45, переїхало на вул. Артема, 44. Сюди ж переїхали і керівні структури громадських організацій інституту. Слід сказати, що у 1978 р. ХІМЕСГ було передано і іншу будівлю ХСГІ – по вул. Мироносицькій (вул. Дзержинського, в той час), 92.

Майже 40 років наш навчальний заклад розміщується в цих прекрасних будинках, створених по проекту архітектора О. М. Бекетова.

У 2017 році на виконання норм Закону України «Про охорону культурної спадщини» Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації, Харківський науково-методичний центр охорони культурної спадщини та керівництво ХНТУСГ підготувало облікову документацію для занесення об'єкту культурної спадщини (будівля по вул. Алчевських, 44) до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.